

Hiện nay, với việc thông qua Đạo luật đi lại Đài Loan và xét tới những thay đổi nhân sự gần đây và có thể đang chờ giới quyết trong Chính quyền Trump, có một khả năng rất thực tế là một số thời điểm Trump có thể sẽ dùng lá bài Đài Loan theo cách có nguy cơ gây ra xung đột quân sự với Trung Quốc.

Trump đang khiêu khích Trung Quốc một cách không cần thiết

Ngày 16/3 vừa qua, Tổng thống Mĩ Donald Trump đã ký ban hành Đạo luật đi lại Đài Loan, một đạo luật mang lại cho tổng thống và bộ chính trị nhóm thay đổi đáng kể chính sách của Mĩ đối với Đài Loan theo cách sẽ khiến Trung Quốc vô cùng tức giận. Đạo luật này được các đồng viên đồng Cộng hòa trong Quốc hội đưa ra một năm trước và cả hai viện đã đồng loạt nhất trí thông qua vào tháng 2 này, lập luận rằng đó "phải là chính sách của Mĩ" để cho phép các quan chức Mĩ mọi cấp có thể tới Đài Loan để gặp những người đồng cấp Đài Loan cả hạ và các quan chức cấp cao Đài Loan tới Mĩ để "gặp các quan chức Mĩ, bao gồm các quan chức tại Bộ Ngoại giao và Bộ Quốc phòng". Bằng việc ký đạo luật này, Trump đã phát đi tín hiệu tới Bắc Kinh rằng ông sẽ cân nhắc cho phép các cuộc tiếp xúc cấp cao Mĩ-Đài Loan

theo kiểu thông thường dành cho các nước có quan hệ ngoại giao chính thức.

Kể từ khi M không công nhận Đài Loan và thiết lập quan hệ với Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa (PRC) vào năm 1979, Washington đã duy trì quan hệ không chính thức với Chính phủ Đài Loan. Quan hệ Trung-M đã có cùng cơ bản ba thông cáo báo chí chung (được nhật trí vào các năm 1972, 1979 và 1982), theo đó M đã "thừa nhận" nhưng không công khai chấp nhận lập trường của Trung Quốc rằng chỉ có một Trung Quốc và rằng Đài Loan là một phần của Trung Quốc. M sẽ tiếp tục duy trì quan hệ không chính thức với "người dân Đài Loan", trong đó có những người trong Chính phủ Đài Loan, thông qua Hội viên M ở Đài Loan, một thực thể giáng nh sẽ quản được thành lập thông qua Bộ luật quan hệ với Đài Loan vào năm 1979. Bộ luật này tuyên bố rằng quy định thiết lập quan hệ ngoại giao với Trung Quốc của Washington dựa trên sự mong đợi rằng tương lai của Đài Loan sẽ được định rõ bằng các biện pháp hòa bình". Nhằm thúc đẩy một giải pháp hòa bình, M sẽ bán vũ khí mang tính chất phòng thủ cho Đài Loan và duy trì khả năng quân sự để chống lại sự ép buộc của Trung Quốc.

Từ đầu những năm 1990 cho tới năm 2008, Trung Quốc đã nhanh chóng tăng cường sức ép quân sự của mình lên Đài Loan. Sau năm 2008, Bắc Kinh đã không ngừng đe dọa Đài Loan bằng những hành động các năng lực quân sự của mình để đảm bảo tuyên bố mà rằng tại gần như tất cả các cấu trúc địa hình ở Biên Đông. Những quan ngại về chủ nghĩa phân chia lãnh thổ đã mất và chủ nghĩa bành trướng của Trung Quốc đã dẫn đến những lời kêu gọi tăng cường cam kết của M với Đài Loan. Bộ xuất khẩu khuyến khích tiếp xúc giữa các quan chức cấp cao M-Đài Loan đã được đưa ra vì những quan ngại này - đưa ra khả năng là cuộc tiếp xúc như vậy trên lý thuyết có thể nhằm kích thích Bắc Kinh. Không may, Bộ luật đi lại Đài Loan hiện bị mắc trong một lần xin của Chính quyền Trump, và do vậy việc thi hành nó rất có khả năng sẽ làm xói mòn an ninh của Đài Loan hơn là tăng cường nó. Cùng lúc thì Trung Quốc sẽ chỉ coi Bộ luật đi lại Đài Loan như là một cái tát vô cớ vào mặt. Nhưng trong trường hợp xấu nhất, Trung Quốc sẽ coi nó như một mảnh khế để chia cắt Đài Loan khỏi Trung Quốc, một kịch bản mà Bắc Kinh sẽ không bao giờ chấp nhận.

Biên Chính quyền Trump khó lường và bất ổn, nên Trung Quốc vẫn trên bề mặt chiến tranh thông mại với M, phải cân nhắc khả năng hết sức thận trọng Trump có thể cân nhắc tại việc thực hiện Bộ luật này và cho phép tiến hành các cuộc trao đổi chính thức cấp cao với Đài Loan. Điều này sẽ càng có nhiều khả năng nếu một nhân vật như John Bolton trở thành cố vấn an ninh quốc gia tiếp theo. Vào năm 2016, Bolton kêu gọi Washington sẽ dùng "Lá bài Đài Loan", bằng mọi cách đưa ra để xuất công nhận Đài Loan là một nhà nước nhằm ép buộc Bắc Kinh rút khỏi Biên

ông và tháo dỡ các căn cứ quân sự của nước này ở đó. Xét đến khả năng này, tôi sẽ quán Trung Quốc tại Washington đã đưa ra một tuyên bố mạnh mẽ phản đối kịch liệt theo luật đi lại Đài Loan, cảnh báo rằng "các điều khoản có liên quan đến nó là vi phạm nghiêm trọng nguyên tắc một Trung Quốc, nền tảng chính trị trong quan hệ Trung-M, và ba thông cáo báo chí chung". Tuyên bố đã hối thúc M phải "ngừng theo đuổi bất kỳ mối quan hệ chính thức nào với Đài Loan hay các thị trường quan hệ hiện nay của nước này với Đài Loan theo bất kỳ cách thức nào".

Vì Bắc Kinh công khai quy tâm "hợp nhất" Đài Loan dân chủ bằng việc lập nên các thị trường, nên việc duy trì sự ổn định ở Eo biển Đài Loan sẽ luôn là một việc khó khăn sau khi bà Thái Anh Văn trở thành tổng thống thứ 4 của Đài Loan được bầu trực tiếp vào tháng 5/2016. Nguyên tắc cơ bản của Đảng Dân tiến (DPP) của bà Thái Anh Văn, đảng này cũng giành chiến thắng trong cuộc bầu cử lập pháp vào tháng 1/2016, là Đài Loan là một quốc gia độc lập, có chủ quyền và sẽ không bao giờ trở thành một phần của Trung Quốc. Với sự ủng hộ mạnh mẽ của dân chúng, không giống như người tiến nhiệm của bà là Mã Anh Cửu của Quốc dân đảng, bà Thái Anh Văn đã tiếp tục chấp thuận đồng thuận năm 1992, một chính sách tuyên bố cả hai bên ở Eo biển đều thuộc về "một Trung Quốc" nhưng mỗi bên có thể xử lý cách hiểu của riêng mình về việc thế nào là "một Trung Quốc".

Việc bà Thái Anh Văn tiếp tục chấp thuận 1992 đã khiến Bắc Kinh ngại ngại, họ đã đáp trả sự công khai thách thức của bà bằng việc cắt đứt đường dây nóng liên lạc hai bên và gây ra một mức độ căng thẳng kinh tế bằng cách giảm mạnh sự lỏng lẻo nhóm du lịch Trung Quốc được phép đến Đài Loan. Tuy nhiên, phần lớn chung của Trung Quốc đối với cuộc bầu cử của bà Thái Anh Văn ban đầu thì ôn hòa hơn so với dự kiến - có khả năng là kết quả của việc bà Thái Anh Văn quy tâm nên việc tránh các giằng co Bắc Kinh hay phần lớn thái quá trước những khiêu khích. Không giống như tổng thống đầu tiên của đảng DPP Trần Thủy Biền (người nắm quyền từ năm 2000 đến 2008), bà Thái Anh Văn đã kiểm soát cẩn thận cách hành xử của Trung Quốc thành vấn đề an ninh bằng việc tiếp tục theo luật và vẫn để đường dây nóng hay vẫn để du lịch bằng giằng dụa gieo hoang mang sự hãi. Bà Thái Anh Văn đồng ý như hiệu quả an ninh của Đài Loan có thể được tăng cường tốt nhất bằng việc làm chắc chắn những các động thái của Trung Quốc và đáp trả lại chúng một cách bình tĩnh và tin cậy. Trong những tháng đầu nhiệm kỳ tổng thống của mình, có lý do để cảm thấy việc quan tâm cách thức trên trên và sự ổn định của Eo biển Đài Loan.

Những nhiệm kỳ tổng thống của bà Thái Anh Văn không phải là không có vấn đề. Có lẽ vì chịu áp lực từ phe đối lập theo tiếp tục công nhận của Đài Loan trong DPP, bà Thái Anh Văn đã làm việc với một nhóm các đồng viên đảng Cộng hòa để gọi điện chúc mừng ông Trump khi đó mới được cử tổng thống vào tháng 12/2016. Cuộc

gười đã kéo cùng hàng ngàn người quan hệ giữa ại Loạn và Bắc Kinh. Trong 15 tháng kể từ sau cuộc diễn thuyết này, cùng tháng giữa 2 nước đã có mức cao nhất kể từ giữa những năm 2000 khi ông Trần Thủy Bình làm tổng thống. Mặc dù sau cuộc gặp với Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình tại Mar-a-Lago vào tháng 4/2017, ông Trump cam kết không bao giờ nói chuyện với bà Thái Anh Văn nếu không tham vấn trực tiếp ý kiến của ông Tập Cận Bình, nhưng Bắc Kinh vẫn ngày càng quyết đoán với ại Bắc trong năm 2017. Bộ Ngoại giao ại Loạn cho biết Trung Quốc "đã can thiệp vào các vấn đề ngoại giao của ại Loạn" 42 lần trong năm 2017, nhiều nhất kể từ năm 2007. Hành động can thiệp diễn ra từ việc lôi kéo các đồng minh ngoại giao (hiện số lượng các nước công nhận ại Loạn giảm từ 22 xuống còn 20 nước vào năm 2016) để buộc các nhà quản lý tòa nhà tại Liên hợp quốc ở New York tiếp cho du khách ại Loạn vào thăm quan nếu họ không xin Giấy thông hành ại dành cho công dân ại Loạn trực.

Nghiêm trọng hàng ngàn, máy bay chiến đấu của Trung Quốc, bao gồm máy bay ném bom và máy bay chiến đấu hiện đại, đã nhiều lần đe dọa ại Loạn trong năm 2017 bằng việc khiêu khích khi bay gần không phận của ại Loạn. Đã có 10 cuộc xâm nhập nhỏ quy mô riêng từ tháng 10 đến tháng 12. Không rõ có bao nhiêu cuộc xâm nhập đã diễn ra trực năm 2017, nhưng các quan chức quân sự ại Loạn đã tuyên bố số lượng mới đây nhất là "chưa từng thấy". Trong lúc đó, Bộ Quốc phòng ại Loạn đã thông báo rằng Lực lượng không quân của PLA đã thực hiện 16 cuộc tiếp cận gần ại Loạn vào năm 2017. Các cuộc tiếp cận của Trung Quốc gây đe dọa cho ại Loạn là phi biện, nhưng theo cách khiêu khích mà trong đó việc máy bay của PLA và tàu hải quân vây quanh hòn đảo này đã được một số nhà phân tích cho là có khả năng bình thường. Điều làm dấy lên sự lo ngại hàng ngàn là việc Trung Quốc cho tàu sân bay đi qua eo biển ại Loạn vào tháng 1 và tháng 7/2017 và sau đó là vào tháng 1/2018. Trực đó xảy ra vào năm 2013. Trong năm sau khi diễn ra cuộc diễn đàm giữa ông Trump và bà Thái Anh Văn, Trung Quốc chắc chắn đã tìm cách đi để tin hiệu không chấp với ại Loạn mà còn với các phe hiệu chiến xung quanh Trump rằng họ sẽ không chấp nhận một tình huống mà Mỹ đi xa với ại Loạn như một nước có chủ quyền.

Chính quyền Trump đã thông báo một gói bán vũ khí trị giá 1,4 tỷ USD cho ại Loạn vào tháng 6/2017, và sau đó vào tháng 12/2017, Quốc hội đã thông qua một luật ủy nhiệm Quốc phòng năm 2018 (và Trump đã ký thành luật). Điều này đã khiến Bắc Kinh thêm giận dữ. Một luật này cho phép Mỹ mới ại Loạn tham gia các cuộc tiếp cận chung M-ại Loạn và "cân nhắc tính thích hợp và tính khả thi của việc tái thiết lập trao đổi các chuyến thăm cùng giữa lực lượng hải quân Mỹ và ại Loạn". "Nhưng để xuất" này không ràng buộc đi với Bộ Quốc phòng Mỹ. Nhưng đồng thái sự là chưa từng thấy và sự bất Bắc Kinh coi là kích động. Do không thể dự đoán được Lưu Nôm Góc sẽ thực sự làm gì điều thời Trump, nên Trung Quốc cảm thấy cần phải cảnh báo và đe dọa Mỹ lượng trực những trực hợp xử nhất có

thực xảy ra. Vào cuối tháng 12, một nhà ngoại giao Trung Quốc có chuyến thăm tới Washington đã cam kết rằng "ngày mà tàu chiến Mỹ đến Khaohsiung là ngày mà quân giới phóng nhân dân hợp nhất Đài Loan bằng sức mạnh quân sự", một kiểu cảnh báo thông thường và khác thường của từng nghe thấy trong một thời kỳ hỗn loạn.

Hiện nay, với việc thông qua Đạo luật đi lại Đài Loan và xét tới những thay đổi nhân sự gần đây và có thể đang chờ giới quyết trong Chính quyền Trump, có một khả năng rất thực tế là một số thời điểm Trump có thể sẽ dùng lá bài Đài Loan theo cách có nguy cơ gây ra xung đột quân sự với Trung Quốc. Trong khi có thể có sự mong đợi về Đài Loan nếu Trump nâng cấp tri thức quan hệ giữa Mỹ và quốc gia này, thì sự khôn ngoan hơn nếu bà Thái Anh Văn cũng làm việc để đảm bảo rằng một số thay đổi như vậy. Bà nên thừa nhận rằng hành động này sẽ biến Đài Loan thành một quân đội đến trong cuộc đấu tranh của Washington với Bắc Kinh. Chính quyền Trump một tập trung và hơn lo lắng đến mức không thể trở thành một đối tác đáng tin cậy, và nên tiếp tục chính trị theo chủ nghĩa "dân tộc bản xứ" (công dân sinh ra ở địa phương trở lại hơn người nhập cư) của Trump có khả năng sẽ tiếp tục việc Mỹ đi diên cho Đài Loan để tiến hành một cuộc chiến tranh. Đài Loan sẽ được đổi lấy từ nếu bà Thái Anh Văn quay trở lại sự cân bằng ban đầu của mình và ghi nhận rằng an ninh toàn diện và dài hạn của Đài Loan là trọng tâm.

Daniel Lynch là giáo sư Nghiên cứu Châu Á và Quốc tế, tại trường City University of Hong Kong, theo sự điểu chuyển của trường Southern California, Mỹ. Bài viết được đăng trên [Foreign Affairs](#).

Văn Công (gt)